

ДОБРОВЕЛИЧКІВСЬКИЙ РАЙОН — район, що знаходиться у західній частині [Кіровоградської області](#). Межує на Пд. з Микол. обл. Утвор. 1923; від 1939 — у складі Кіровоград. обл., від 1959 — у сучас. межах. Жит. р-ну потерпали від голодомору 1932–33, зазнали політ. та соц. репресій 1930–50-х рр. Від 4 серпня 1941 до 19 березня 1944 — під нім.-фашист. окупацією, входив до Первомай. гебітскомісаріату Микол. генеральства, підпорядк. Райхскомісаріату України. Гітлерівці вивезли на примусові роботи до Німеччини 915 юнаків та дівчат, закатували понад 50 мирних громадян. На фронтах 2-ї світової війни воювало 13 740 добровеличківців, 5179 з них загинуло. Площа 1,3 тис. км². Насел. 43 097 осіб (2001, складає 90,4 % до 1989), переважно українці. У складі р-ну — м. [Помічна](#), смт [Добровеличківка](#) (райцентр; геогр. центр України) та 61 сільс. насел. пункт. Залізнич. вузол Помічна, залізнична ст. Глиняне. Насел. пункти зв'язані між собою досить густою мережею шосей. і ґрунт. доріг місц. значення, через р-н проходить автомагістраль Київ–Одеса. Знаходиться у межах пд. відрогів Придніпров. височини. Поверхня пологохвиляста, дуже розчлен. долинами річок, ярами та балками. В основі тер. р-ну лежить докембрій. кристаліч. фундамент, який є частиною УЩ. Цим зумовлене багатство та різноманітність мінерал. ресурсів — граніт, глини, мінерал. фарби, пісок тощо. Річки: Синюха та її притоки Кагарлик, Сухий Ташлик з притокою Добра, Чорний Ташлик; на Пд. бере початок Велика Корабельна. Створ. 85 ставків (пл. водного дзеркала 649 га), 3 водосховища (299 га). Прогнозні й затверджені запаси підзем. вод становлять 4 млн м³ на рік. Ґрунти переважно чорноземні. У р-ні — місц. значення комплексна пам'ятка природи Козацька скеля (побутують назви «Скеля козака Романа», «Романова скеля»), гідрол. пам'ятки природи Запорізькі джерела (нар. назва — «Козацька криниця») та болото Левади, заповідні урочища Балка Куца (нар. назва — «Макітра») та Червоні скелі. Ліси та лісові насадження займають 4,5 % пл. р-ну. Переважають дуб (80 %), граб, липа, ясен. В екон. відношенні Д. р. є одним з густонаселених і найбільш розвинених с.-г. р-нів України. Щорічно тут вирощують понад 100,5 тис. т зернових. Гол. культури: ячмінь, озима пшениця, кукурудза, цукр. буряки, соняшник. Осн. спеціалізація с. господарства: у рослинництві — зерново-буряківнича, тваринництві — м'ясо-молочна. Пл. с.-г. угідь 114,6 тис. га, з них орних земель — 104 тис. га, пасовищ — 801 га, сіножатей — 311 га. За організац.-правовими формами господарства р-ну складаються із 30-ти госп. т-в, 11-ти приват. підприємств, 5-ти с.-г. підприємств, 128-ми селян. фермер. госп-в. Пром-сть пов'язана з переробкою с.-г. продукції.

Гол. підприємства розташ. здебільшого у Добровеличківці, Помічній та с. Липняжка (ВАТ «Добровеличків. цукр. завод»). У Д. р. — 31 заг.-осв. школа, 2 заг.-осв. школи інтернат. типу, заг.-осв. заклад 1-го ступеня, профес. аграр. ліцей, навч.-вироб. комбінат, 2 Центри дит.-юнац. творчості, 23 дитсадки; 4 лікарні, 4 поліклініки, 32 фельдшер.-акушер. пункти; 35 установ клуб. типу, 25 б-к, [Добровеличківський краєзнавчий музей](#) (пам'ятка архітектури; колишнє приміщення земської управи, 1892), Липняж. нар. музей, муз. школа, школа мистецтв; ДЮСШ; відділ. 4-х банків. Функціонує 238 самодіял. колективів, 9 з них удостоєні звання «народний». Має 70-літню історію та добре відомий за межами України нар. самодіял. фольклорно-етногр. ансамбль «Червона калина» з с. Липняжка. Виходить г. «Сільське життя». Реліг. громади: 9 — УПЦ КП і УПЦ МП, 7 — євангел. християн-баптистів. На околиці Добровеличківки розташ. старовин. дендропарк, закладений наприкінці 19 ст. на кошти місц. землевласника П. Ревуцького. Визнач. пам'яткою архітектури є діюча Свято-Покров. церква (с. Любомирка, 1904–06). Заселення тер. сучас. р-ну почалося за доби неоліту. В урочищі Балка Куца виявлено залишки великого поселення трипіл. культури 4–3 тис. до н. е. Десятки курганів і могильників лишили по собі племена минулих тисячоліть. У с. Трояни знайдено великий скарб римських монет. У селах р-ну встановлено 32 пам'ятники, 15 обелісків, 2 військ.-тех. знаки воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни, у с. Перчунове — пам'ятний знак на честь визволення тер. Кіровоград. обл. від нім.-фашист. окупантів 19 березня 1944. Серед видат. уродженців — лікар-гігієніст, академік НАНУ [Ю. Кундієв](#) (с. Трояни), педагог, ректор Пд.-укр. пед. університету (Одеса, 1984–2003) [В. Орищенко](#) (с. Піщаний Брід), д-ри н. фахівець у галузі механіки, математик [І. Васильченко](#), історик М. Доній, фахівець у галузі механіки [І. Павленко](#) (усі — с. Липняжка), фахівець у галузі обчислювал. техніки [В. Вінницький](#) (с. Олексіївка), хімік [О. Красовський](#) (с. Трояни); літературознавець, критик, публіцист [І. Безпечний](#), поетеса [Л. Чижова](#) (обидва — с. Піщаний Брід), прозаїк, краєзнавець, видавець [Г. Гусейнов](#) (м. Помічна), прозаїк, журналіст, композитор, кобзар [М. Литвин](#) (с. Федорівка); майстриня худож. ткацтва [Г. Денисенко](#), майстер худож. кераміки [В. Єрмоленко](#) (обидва — с. Липняжка), брати, художники Анатолій і Микола Добролежі (с. Скопіївка); актор, засл. арт. України [О. Гава](#) (с. Тишківка); політ. діячка [Г. Антоньєва](#) (м. Помічна), військ. діяч, адмірал ВМФ СРСР [М. Басистий](#) (с. Юр'ївка); Герої Рад. Союзу [В. Бондар](#) (с. Богодарівка), [В. Іщенко](#) (с. Трояни), [Б. Лев](#), [І. Усенко](#) (обидва — с. Тишківка), [В.](#)

Мацієвич (с. Піщаний Брід), В. Ткаченко (м. Помічна), П. Шемендюк (с. Липняжка). У Помічній зростав військ. роз-

відник, педагог, Герой України Є. Березняк.
[Д. Д. Проскаченко](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Добровеличківський район / Д. Д. Проскаченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-22392>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).